

SLOVENIJA.

List 72.

V petek 7. Rimovca

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Slovenske šole.

Njih potreba.

(Dalje.)

Šole v katerih so se slovenski otroci malo kaj družiga učili kakor nemško brati, nemško slovnico in nemški pravopis, v katerih je clo keršanski nauk moral nemščini se podvreči, niso bile kos, ne glave razjasniti ne počutke ali serce k dobriemu vneti. Kadar so besede v spominu shranjene strohnile ali zginule, je z njimi ves šolski nauk se zgubil, in s tem je zgubljen bil nar lepši čas življenja — otročina; bile so izgubljene drage leta prve spomladne vesele mladosti, in dostokrat, so taki učenci postali neumneži, kakor so poprej bili; so se namreč navadili in prijeli [pregreškov, katere so po poti al v šoli od klavernih tovaršev slišali ali vidili, in tako se tudi pohujšali. Le kdor je tudi srečen bil, vse te napake premagati — je kakor pravijo, k boljšemu kruha peršel, začetnim šolam pa malo ktere hvale za to ve.

Zato ljubi slavjanski bratje! skerbite, de se vam napravijo dobre, slovenske šole. Boljši zares nobene, kakor malopridne! Neumneži so mislili, de vsak, kateri v šole gre, mora gospod biti, ino de kmetu nič treba ni se učiti — čisto nič, razun keršanskiga nauka — kateriga tudi v cerkvi sliši. Nočem govoriti od časa in ljudi, iz katerih ta misel izvira, pa to ne zamorem zamolčati, da kateri kolj to terdi, bi rad v motni vodi ribil, želi nevednost in neumnost drugih v svoj prid obračati, le sam sebe in svoje ljubi; druge pak vse koť svoje hlapce in sluge rabiti hoče, hoče de bi vsi plesali kakor on žvižga. Neki je to v teh besedah izrekel: „Jest gospod; ti gospod, kdo bo pa konja deržal?“ Ne, de bi vsak ki v šolo hodi, moral gospod, duhovnik al uradnik postati, vsakimu pa se je treba učiti; več kdor zna, več velja; treba se je učiti tudi kmetu, de bo znal veselo ozirati se po stvarnici; poznal lepe in prečudne dela večniga očeta; znal rabiti jih v božjo čast in svoj lastni prid; de bo znal umno obračati vsako stvarjeno reč, obnašati se pametno s svojimi in s svojo sosesko. Ustavno enakopravnost gospoda in kmeta, plemenitnika in prostiga človeka, blagovitiga posestnika in ribča ali prostiga mornarja vse zastran deržavnih in srenjskih pravic enake stori. Treba je tedaj de se tudi kmet in drugi prosti človek na tako stopnjo izobraženosti vzdigne, de bo bolj jasniga in bistriga uma, de bo zamogel v openih rečeh srenje pametno govoriti in sklepati, de bo v deželskih zborih tudi o koristnih in potrebnih naredbah svetovati in razsoditi znal, in de bo tudi marskateri iz med ljudstva zadosti sposobnosti imel, kot poslanec v deržavnih zborih sedeti in govoriti. Ustavna enakopravnost bo tačas slovenskimu kmetu in drugimu prostimu človeku zares v prid prišla kadar bo v stanu, popolnoma jo vpotrebovati in vživati. Dokler ga pa med njim živeči Nemci al Taljani v izobraženosti in razumetnosti prekose, bodo tudi le oni postave dajali — oni bodo gospodje — Slovenci pa kakor doslej hlapci in sužni.

Napravimo tedaj po slovenski zemlji dobro slovenske šole in vse bo drugači, bo boljši! Vsak bo znal kar mu je po svojemu stanu ve-

dititi treba, vsak bo gospod po svojem kraju in vsak tudi hlapec drugih, ta viksi iz med nas bo enak manjšimu; mi homo, kakor udje eniga trupla, vsak po svoji pameti in moči svoje dolžnosti spolnovali, ino naša lepa domovina, naša draga slovenska zemlja nam bo obilniga sadu za časno ino večno rodila.

Njih namemba.

Še dosti bi se zamoglo povedati, kar potrebo slovenskih šol spričuje, ino nas sili napraviti jih; pa že ne bo nobeniga iskreniga domorodca, kateri bi tiste ne spoznal, ino močno občutil. Važnejši bo se pogovarjati, kakšine bi imele biti, in kaj bi se naj v njih učilo. De na to vprašanje lozej zadovoljiv odgovor najdemo, ozrmo se kaj maliga na zgodovino našiga naroda. Slavni šafarik pravi v svoji dogodivšini slavenskiga jezika in knižestva: „Vidili smo iz kratkiga zgodopisa navad in šeg starih Slavenov, de so od nekadaj (že v nepomnjivih časih), že dolgo prej ko so se keršanske vere prijeli — mile zveze gradjanstva, vojsko, kmětovanje, tergovstvo, in obertnijo poznali, vasi in mesta, svoje bogove in božje veže, v kterih so se zarad žartovnja, sodeb, in občniga posvetovanja snidavali — imeli; de so sicer malikovavci bili, pa nikaor taki okrotniki, ali divjaki, kateri bi nič ne bili vedeli od eniga ediniga narvikšiga Boga nič od nevmerjočnosti duše; de so čez to vsi eniga zaroda, enakiga jezika, in verozakona — ee ravno po večim deli Evrope razprosteni, ravno s pripomočjo svojiga — vsim kolenam znaniga jezika v nerazterglivo versto zedinjenih deržav združeni bili. Po poti tak daleč razprosteniga, in veliko obsežljiviga obnašanja, niso mogli biti brez slovstva, takim okoljšinam omerjeniga; ino tako so morali Slaveni tačas, kadar so se keršanstva prijeli, ino sv. pismo posloveniti začeli, že zadosti izobražen, očišen, ino na stopnjo popolnosti vzdignjen jezik imeti.“ Kdo bi po tem dvomiti hotel, de niso naši očaki še dolgo pred rojstvom našega zveličarja, in še nektere stoletja po tem tudi svoje šole imeli?

Od Tater do jadranskiga, ino od Triglava do černiga morja v več zedinjenih deržav združeni so imeli stanovitne sedeže, niso, kakor drugi narodi le od pastirstva, lovitve zverin ali ribštva živeli, temoč so poznali umetnosti izobraženih ljudstev, obertnost in kupčijo, so obdelovali polje ino vinograde, in redili živino, niso tedaj na nizki stopni omikanosti, ino izobraženosti stali. Da tako ljudstvo brez šol ne more biti, se lahko razume, se pa tudi lahko vidi, kaj so se mogli tedajni slavenski šolarji učiti. Učili so se vse, se ve, le v maternim jeziku; in še le ko so slavenske dežele po dolgih bojah, in serditih bitvah požugane, rimskimu vladarstvu se podvergle, so bili persileni, se tud ptujega jezika pervaditi. Rimljani so iz med njih si bili zbrali nar krepkejši vojšake in bojare: tud vladnike in vladatelje, vojvode; ja jih najdemo tudi na cesarskim prestolu v Sremi ali Carigradi zlo slovečih. Iz Panonie, stare Istrie, in ilirskiga roda so bili med rimskimi cesarji imenitni: Klavdius II., Dioklecian, Konstantin Vel., Justinian in še več, ko so drugih.

Luč svete keršanske vere njim je že zgodda od izhoda, iz gerske dežele, ker jo je bil s. Pavl več let bil oznanoval, persijala, in v

devetim stoletju sta s. Kiril in Metod že za nje poslovenjeno s. pismo v rokah v njih staniščah je obiskovala, ino s. križ tako terdno in globoko v slovensko zemljo ino v slovenske serca zasadila, de ga nobena moč še do zdaj ni mogla zrušiti in zmagati, ino de zmiraj lepši sadje vsih keršanskih čednost ino krepost, zlasti sadje prave ljubezni, otroške pokoršine, enoserčne zvestnosti, kakor še v sercu vsakiga verliga Slavjana cvetě, nese, in do konca sveta nosil bo.

Nekoliko, pa gotovo ne dolgo poznej, so Slaveni učnike kristjanske vere tud iz Rima — zlasti iz Ogleja, imenitniga Rimčanam podložniga mesta, ki tudi na slovenski zemlji leži, in slovensko ime ima, dobili. Tako častijo kakor svoje Apostelne s. Mohora in Fortunata posebno Gorotani, ki so po gorah v današnji Karni, po Koroškim in Krajnskim stanovali, kar hoče toliko reči, kar gorjanci. V krajih ker je s. vera od izhoda svoj začetik dobila, in kerška ali greška cerkev se vtémeljila, se je v slavenskih deželah tudi v cerkvenih opravilah materni jezik rabil; tam pa kjer so Latinci bili Slovence preobernili ali spokorili, je rimska beseda veljala; vse cerkvene opravila so se v latinskim jeziku deržale, vse se je po latinsko učilo, po latinsko se je moralo tudi z Bogam v molitvi govoriti. Latinci so si zbrali v samostanah slovenskih mladenčev, so jih naučili narpoprej svoj latinski jezik razumeti in govoriti, po tem pa tudi veliko lepih drugih znanost, posebno bogoslovstvo, in so jih potle za učnike in duhovnike v slovenskih krajeh postavljali. V Rimi je zato visoka učilnica, za razprosteranje s. vere, ktero še današnji dan v veliki časti stoji. V šolah se je latinsko učilo, skorej vsak, kdor je hotel v družbini kaj veljati, je moral latinsko znati, tak se je začel domači jezik zaničevati ino zatirati. Po slavnim cesarju Jožefu II. je v vseh deželah Latincu Nemeč oblast iz rok zvil, tako tudi šole na se potegnili, ino vse slovenske kraje, mesta in vasi ponemščovat začel.

Za slovenske šole se v jugoslavjanskih krajih čisto nič ni skerbelo, tako de so le Čehi ino Poljaci v 15. in 16. stoletju v slavensini visoko se povzdignili. Le samo v Dubrovniku je bilo v 16. in 17. stoletju nekaj rodoljubnih možev, kateri so svoj materni jezik s veliko radostjo omikavali, ino v tem veliko prav lepo pisanih reči nam zapustili. Pa tud od tod so slovenske modrice — od učencov s. Lojola (zavitarjev imenovanih) — preguane, potegnile, ino hitro, ko so ti šole prevzeli — Latincam in Laham prostor davši, po navadni pohlevnosti in ponižnosti se skrile do sedajnih dnech. Od posameznih iskrenih domorodcov se je po Krajnskim, Koroškim in Štajerskim veliko lepiga semena, zlasti svetih nauk v slovenskim jeziku sjalo, zlasti se je pred nekimi leti v nekterih duhovnicah pravi duh med Slovenci zbudil, pa slovenskih šol še tak dolgo, tud na kmetih ni bilo, dokler de so sedajni ljubljanski knez in škof, sprosil, de bi se saj po vaseh krajnske dežele le slovensko učilo. V unih časih se je večkrat permelilo, de so med terde Slovence terdi Nemci, kakor v poprejšnih terdi Latinci za učitelje postavljeni bili, katerih malo kdo de bi po domače slovensko brat in pisati znal bil. Od te dobe pa, ker so Slaveni svobodnost zapadli,

ino pod ptujo oblast prišli, niso imeli več šol, kakoršne so vsakemu človeku — bodi si stanu kterigakoli — h časnimi in večni sreči potrebne, ampak le šole, za višji, ino kakor pravijo bolj imenitne stanove. V bogiga kmeta so hotli nalaš v temnoti in neumnosti obderžati, in še ni dolgo, kar je neki bil to željo izrekel, de bi Bog hotel, de bi široki klobuk spet cele dežele pokrival. Ja — v motni vodi se lahko ribi.

Še lej lansko leto so mili cesar Ferdinand našimu jeziku z drugimi vred enako pravico dodelili! Hvaležni se hočemo te neizreklive dobrote primiti, in se je k pridu našega naroda, Bogu h časti, in našim dušam k zveličanju poslužiti. Tako bomo saj začetek pripravili, na katerim bodo naši otroci ino unuki enako drugim narodam se k pravi kersanski svobodnosti, k pravi izobraženosti povzdignili, ino veselše dni na svetu živeli, kakor so jih nekda naša starša, kakor smo jih mi imeli.

Slava, večna Slava! milimu Ferdinandu ino našimu sedajnimu cesarju Francu Jožefu naj iz serca in ust vsakiga Slavena doni!

(Konec sledi.)

Na korist svojih ljubeznivih deželjanov.

Štajerski kakor vsi ino Slovenci so posebno pretečeno leto serčno željeli in še sadaj željijo, da bi se ne le duševno temoč tudi politiško zjedini. Da to ni neprevdarjena, prenapeta misel le nekterih še mladih rodoljubov kar samovolni starokopitneži terdijo, dovolj pričajo podpisi na prošnjo Veličastnemu Cesarju namenjeno, ki so se v vsih krajih Slovenije obilno nabrali, ino ki so sadaj v arhivu državnega sabora shranjeni, dokler jih bo potreba. Naše želje, naše terkanje, naše prošnje so bile zastonj, od Slovenije ni duha ne sluha. Zato pa nesmemo obupati, saj smo še veliko drugih reči od konstitucije pričakovali, ktere se v sadašnjih nemirnih časih spolniti niso mogle, pa vonder duhom ne klonemo, vse ob svojem času. Ko je še bil zajec v germu, smo šli kurit, da bi ga pekli, tačas jo je pa odrinil, poprej, ko smo ga vlovili; vonder se še terdno nadjamo, da ga najdemo ino vlovimo. Pa boljši je nekaj, kakor nič poleg ilirskega, boljši išta, nego ništa.

Štajerski Slovenci so saj nekaj zadobili; da so od nemcev odločeni ino v jedno telo v jeden krog zjedineni. Ino Celje je središče tih srednih sadaj očeje zjedinenih bratov. Gotovo velika čast, velika korist je to za Celje spomin nekdašnje slave za časev celjskih grofov; pa tudi velike dolžnosti, veliko odgovornost si je na rame nakladalo. Visoko ministerstvo jo naravno pove, da je zato okrajno sodništvo v Celju, da bi se leži enakopravnost vpeljala, *) da bi se narodnosti zadostilo. 5. §. državne vladbine ustave: „Vsi narodi imajo enake pravice in vsak narod ima nenerazaljšivo pravico svojo narodnost ino jezik varvati in omikati,“ je z papirnatega na djanško polje stopil. Da se pa 5. §. tudi med slovenskimi Štajerci v resnici vpelja, ima tudi Celje nekaj poskerbeti, visoko ministerstvo mu je to dolžnost naložilo, ino Slovenci bojo to tudi tirjali. Alj polje, od katerega govorim se še le mora staviti. Stari hrasti, drevje vsake baže vse zadušljivo ternje še sadaj tam na rodovitni zemlji rastijo. Vse to se mora skoranimama skopati, zemlja scistiti ino z lipicami posaditi, tem pa posebno skerbno streči, da bi postale velike krepke Lipe, stebri slovenske prihodnosti. Rodoljube si moramo tedaj zbudivati, rodoljube polne jasnega duha izrediti in scer doma, v svojem narodu,

*) Po našem razumu se bode le tam slovenski narod najbolj zagovarjal, kjer bode krožna vlada; to vlado je pa visoko ministerstvo sklenilo v Marburg postaviti, — v nemško mesto. — Vred. Celj. Nov.

ako hočemo slavno prihodnost, ako nam je mar za slavo, izobraženje ino blagor svojega naroda. Da pa to gotovo dosežemo, nesmemo pozabiti, da se prihodnost na mladost naslana. Mladost, katera še ni s ptujim duhom pokvarjena, katera še ni oddomačena, v kateri še naravna nedolžnost vlada, naj nam bo posebno na skerbi, da jo k kristjanskemu ravnanju ino pametnemu rodoljubju izredimo.

Veliko ja neizrečeno imenitno vprašanje je tedaj: Alj še bojo celjske normalne učivne tudi prihodno leto ino vse naprej pri starem kopitu ostale? Bog nas vari te nesreče! Tada je narodnost prazna sanjarija, cesarske, vladarske naredbe prazne besede ino vse zavupanje mora zibniti ino se srušiti. Tada bi še zanaprej terdo slovenski učenci se morali za terde nemce spisane slovnice učiti, ino svoje jasne glavice s nerazumljivoj nemščičinoj razbijati.

(Konec sledi.)

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

* Ljubljanske nemške novice nam oznanijo majhno število cesarskih vradnikov (Beamte), ki bojo prihodnjič namesti gubernuma v Ljubljani, namreč: 1 deželni glavar, ki bo imel v vsim skupej 7000 gold. letniga plačila, — 1 poglavarstvinu svetovavec, ki bo imel 3000 gold. — 2 kresijska svetovavca, eden z 2000 gold., drugi pa z 1800 gold. — 2 koncipista, eden z 1000 gold., drugi pa z 900 gold. — 1 tajnik (sekretari) z 1200 gold. Za vse kancelijske potrebe je v vsim skupej na leto 2000 gold., za popotne stroške pa tudi v vsim skupej 2000 gold. odločenih. — Po deželi bojo 4 kantonski poglavarji perviga reda po 2000 gold., 6 pa drugiga reda po 1800 gold. — potem 10 kantonskih komisarjev po 1000 goldl, 15 pa po 800 gold., — 10 tajnikov po 500 gold. in 10 komisijskih služabnikov po 300 gold. Za kancelijske potrebe je v vsim skupej 9000 gold., za popotne stroške pa 8800 gold. odločenih. —

* V „Pressi“ 4. t. m. beremo: Dunajske novine 2. t. m. prineso v uradnim delu sledeči razglas:

Nj. V. cesar je na predlog ministra znotrajnih opravil, de bi se za izrejo otrok od puntarjev vbitega evangelijskiga fajmoštra, Rota prinesek iz državne denarnice dovoljil, naslednje pismo poslal:

Ljubi minister Bach! Čutim potrebo, spomin nesrečnega fajmoštra Štefana Ludvika Rotha iz Erdeljskih Sasov, ki je kot žertva zvestobe do svojega cesarja padel, v njegovih nepreskerbljenih otrokih častiti. Na predlog ministerstva dovoljim torej vsakemu izmed njegovih otrok, dokler 24. leta ne dosežejo, prinesek za izrejo letnih 200 g. iz državne denarnice; oskerbite potrebno.

Šenbrun 26. Augusta 1849.

Franc Jožef I./r.

Opomnili smo že enkrat, pravi „Presse“, de se pri nas lastnoročna cesarska pisma pravne razglasujejo. §. 18. drugega oddelka državne ustave veleval:

„Cesar oznanuje postave in izdaje zadevne ukaze.

Vsaka naredba (ukaz) mora od odgovorniga ministra proti podpisan biti.“

Nihče ne more dvomiti, de ta paragraf tudi tukej omenjeni primerlej zadeva, zakaj ti dnarji teko iz državne denarnice in sicer vsled postave, ktera bi se imela državnemu zboru predložiti, do tistih dob je le provizorna naredba in vender ni pri tem vkazu noben minister podpisan.

Na to prinesejo Dunajske novine drugega dne popravek, rekoč, de se v izvornem cesarskem dopisu podpis ministra Schwarzen-

berga bere, in de je le po pomoti v natisu izpušen bil. —

Presse piše: Slišimo, de se bo Nj. V. cesar po početju voznje na Celjsko-Ljubljanski železnici v Terst podal in čez Reko in Zagreb nazaj na Dunaj vernil.

* Madjarski vodja Artur Görgey je, kakor „Lloyd“ pove, že nekaj dni v nemškem Gradcu, kjer se svobodno prehaja. —

* Polovica čistega dohodka igre, ktero bo slovensko društvo v pondeljnik napravilo, je namenjena v zalogo za ranjene in bolne vojake domačiga regimenta. Nadjamo se, de bo ta okoljšina mnogo domorodcov v gledišče privabila.

* Dopis Nj. c. vis. g. nadvojvoda Jovana na g. vrednika Novic: „Blagorodni gosp. dohtar! — Njih cesarska Visokost, svitli gospod nadvojvoda in opravnik nemškiga kraljestva so mi ukazali, de imam Vam v Njih imenu Njih posebno zahvalo na znanje dati za letopis (Annalen) kmetijske družbe, kteriga ste Vi vrednik, in ki Jim ga je odbor Vaše družbe unidan poslal. Nadvojvoda bojo ta letopis z velikim veseljem brali, in se iz njega soznanili z vsim, kar se je poslednji čas na Krajskim v prid kmetijstva noviga zgodilo. Če ravno nadvojvoda Njih imenitno opravilo še za nekoliko časa zadržuje, de se še ne morejo v dežele notranje Avstrije (štajarsko, krajsko in koroško) verniti, ki so Jim vedno serčno ljube dežele bile, Jim je vender le vseskozi to zlo pri sercu, kar prid teh deželá in njenih prebivavcov zadeva. In z veseljem bojo Njih cesarska Visokost — kadar Jim bo spet mogoče — v sredo gosp. udov krajske kmetijske družbe stopili in se z njimi zastran vsiga pomenili, kar služi v prid deželnega kmetijstva. Dotistihmal pa naj ostanejo vsi gosp. udje vseskozi prepričani, de nadvojvoda tudi v daljnih krajih se vselej radi spomnijo domoljubne družbe in njene obćenokoristne prizadeve in delavnosti. — Prejmite gosp. dohtar zagotovilo posebniga spoštovanja, s kterim se podpisem

Vaše blagorodnosti pokorni sluga

Fossard s./r.

oberst in adjutant.“

V Gaštajnu 25. vel. serp. 1849.

-d- Iz Ipave 3. Sept. De slovensina v Ipavski dolini, ki je že od lanskega leta slavno znana zavolj narodniga duha, ki po nje veje, veselo napreduje, nas je zopet prepričala šolska poskušnja, v Tergu zadnji dan pret. m. — Blo jih je tukej lepo število mladenčev in deklic 2. klasa, kteri vsi praznično oblečeni, so tiho in mirno na svojih prostorih čakali, dokler ni izpraševanje po kratki molitvici z kersanskim naukam se pričelo. Lepo glasno so otroci odgovarjali na vprašanja g. kateheta, in viditi je blo, de jim večne resnice niso le v spomin se vtisnile, ampak de so tudi njih serc se prijelo. Za kers. naukam je nasledvalo branje iz „Berilo za male šole na kmetih“ v starim pravopisu. Prav primerno se nam je zdelo in zlo nam je dopadlo, de je g. učenik St. v to ravno oddelk izvolil, ki od domoljubja govori. Bralo pa se je tudi v novim pravopisu iz mnogo pohvalenih povestíc za šole na kmetih, po ukazu primorskiga poglavarstva v Terstu natisnenih; in oboje je otrokam toko gladko od rok šlo, de je blo kar veselje, jih poslušati. Prav zastopno so otroci potim pravila slov. slovnice razlagali, in po taistih tudi ročno na tablo pisali, tako, de smo čudili se, kako de jim tako urno tečejo vse te nenavadne besede in nektere tudi težko razumljive; pa ljubezin do domovine z pridnostjo in z trudam sklenjena vse premaga, in ona je gotovo g. učenika St. vodila, ko si je za izurjenje sebi izročene mladosti toljko prizadeval. Bolj pa se je otrokam vstavljalo nemško branje in pisanje na tabli po pravilah nemške slovnice, v kterim so tudi nekteri se

poskusili, in očitno je blo, de je to jim pluja hrana, ktera se jim nič prav ne prilže. Potim, ko so še nekoljko rajtali iz glave in na tabli, se ve de po slovensko, je izpraševanje blo končano z serčnim nagovorom tukejšniga čast. g. šolskiga ogleda na otroke, v katerim so njih dozdamno pridnost pohvalili, in jih k enakim prizadevanju, se kej lepiga in koristniga naučiti, tudi zanaprej opominjali. Nar pridniši so poslednič lepe darila prejeli, molitvine in druge njih starosti primerjene bukvice. — Zapustili smo zadovoljni Teržko šolo z serčno željo: De bi pač po vsih slovenskih šolah toljko narodniga duha vladalo kakor v Ipavi, in upanje mater Slovenije, ktero ona na svojo mladost stavlja, bi prazno ne blo!

Hervaška in slavonska dežela.

Bansko svetovavstvo v Zagrebu je sklenilo na drugi dopis bana Jelačića, dano vstavo vsem oblastim z to nalogo razposlati, de naj jo svečano razglasijo. Ta sklep, ki je pervimu nasproti, je bil po večini storjen, in sicer za to, ker nekaj udov zraven ni bilo. Nekteri so hotli v ukazu pristaviti, naj se ustava po postavni poti razglasi, ali večina tega ni pripustila. Tudi so nekteri želeli, de bi se razpisu na deželne gosposke pristavilo pismo Jelačića, v katerim uzroke razglašenja razloži in neškodljivost ustave dokazuje, ali tudi to je večina overgla. —

Iz Reke se piše Nar. Nov. 31, p. m.: Čuli in vidili ste iz različnih listov, kako si nekteri neprenehoma prizadevajo in pišejo, de bi se to mesto kot samostalno politiško telo vravnalo in od svoje domovine trojedne kraljevine odcepilo; ali de to ni občinska želja tega mesta, ampak le prizadevanje nepomenljive nekoličine, to nam je večranji sklep mestnega opravniškega odbora očitno skazal.

Na predlog predsednika rečenega svetovavstva, g. B. banskega pooblastenca je bilo enoglasno sklenjeno, de se iz mestne denarnice k ustanovitvi zaloge Jelačićove za bolne vojake od trojedne kraljevine 500 gold. doprinese, k čemu se bo v boljnih okoljšinah še več pridalo. Ta sklep nam narlepše dokazuje bratovsko ljubezen in nagnenje k hervaškemu narodu, s katerim si je Reka očitno lice pred domovino osvetila, in nar bolje overgla, kar uni po glasu in peresu znani dopisatelj terdi, ki se nedavno v št. 200. dunajske „Presse“ ni sramoval pisati, de se velika večina Rečanov od Hervatov odtergati in pod teržaško poglavarstvo se sključiti čeli. —

Ban Jelačić je poslal pismo na opravnništvo v serbski vojvodini, kterege glava je on; v tem dopisu izreče od deržavne ustave naslednje:

„Deržavna ustava je priprava k velikem zidovju edinega avstrijanskega ustavnega cesarstva, in zamore še po §. 123. premembe prejeti, ktere zamorejo namestniki vseh kronovin na pervem deržavnem zboru z privoljenjem cesarskim storiti, in deželska ustava posameznih kronovin je uravnava posameznih stanovališ v tem velikem zidovju z polno avtonomio posameznih delov na podlogi njih ustav, kolikor se to z celim zediniti da.“ —

Dalmacia.

V Dalmaciji se bode na banovo povelje zopet novo kardelo dalmatinskih serežanov ustanovilo, ki bo 2000 zneslo. Obleko bodo imeli, kakoršno nosijo hervaški serežani. —

Česka dežela.

„Pražke Noviny“ prineso naslednji odpis vitežkege maršala Radeckega na prebivavce Beravnskega okrožja (kresije):

Mojim soderšavljanom, prebivavcem okrožja Beraunskega na Českem.

Po gospodu podmaršalu gr. Khevenhüllerju sim prejel dopis, kterege so prebivavci Beraunskega okrožja prijateljsko na me poslali.

Ni moglo biti nobenega meni dražjega znamenja ljubezni in deležnosti, kakor opomin na tisti del mojih soderžavljanov, vsred kterih sim luč sveta zagledal in kakor spominik iz teh krajev, v kterih sim leta svoje nježne starosti preživel, kjer kosti mojih očetov počivajo, k kterim bi tudi svoje po nadlogah dolgega in mnogokrat strasti polnega življenja rad k počitku položil.

Prejmite vsi, visoki in nizki, mladi in stari narvročejši in narserčniši zahvalo svojege soderžavljana, ki si to v ponos šteje, de izvira iz vaše srede.

Že jamejo se polegati burje, ki naš prežalostni vek stresajo.

Mir, pokoj in svoboda se z bleskom pokazujejo iz teme, ki nas še doslej obdaja,

Če mi bo dovoljeno vgladati juterno zarjo tega lepega dne, upam, de bom se enkrat kot starček tiste njive prehodil, ktere sim nekdej kot fantič obletal in de bom z vročim podanjem roke zopet serčnega in vljudnjega prijatelstva deležen, ktero ste mi v poslanem svojem dopisu razodeli.

Radecki p./m.

V glav. stanu v Monzi, dne 13. Augusta 1849.

V Pragi 31. p. m. Predvčeranjem je bilo izpraševanje v izgledni odgojitelski napravi (Erziehungsanstalt) Dr. Amerlinga. Želeli bi, de bi bile mogle vse česke matere pričijoče biti, de bi se naučile, kako imajo svoje otročice izrediti. Ravno tako se je izkazal v katehiki naš P. Jelinek, iz Franciskanskiga reda, kateriga bi marsikteri častitljivi katehet posnemati zamogel. Ko bi le več takih naprav bilo!

Kam narodna prenapetost vede, kakih sredstev se mnogi Nemci poslužijo, de bi le našo narodnost zaničevali, ne slededca dogodba. Pri čast. gg. Franciskanih v Pragi je že v postu farni kaplan g. Tippmann, službe božje v nemškem jeziku opravljal, če prav je čisto česko ljudstvo tudi le po česko pelo. Ne de bi českiga ne umel, ampak on neče. Nedavno pa je pustila srenja krojačev v ti cerkvi sv. mašo brati, gg. mojstri so peli po česko, vendar je g. Tippmann zopet začel molitev po nemško. Ali kaj se zgodi. Zbrano ljudstvo je odgovarjalo v molitvi po česko! Tako je zavoljo obnašanja g. kaplana božja veža za razodevanje politiških in narodnih sočutij služiti mogla! (Več. List.)

Lombardo-Beneško.

Benečanam so politiški prestopki popolnoma odpušeni, samo 40 oseb je izločenih, ti morajo Benetke in vse druge avstrijanske dežele zapustiti, druga kazni jim pa ni bila naložena. —

Ogerska dežela.

Slovaške uradne na Dunaju izdajane novine („Slovenske Noviny“) pišejo: Nj. V. cesar je blagovolil dodeliti enakopravnost vsem narodam in leto z ustavo 4. sušca t. l. milostljivo poterditi. Zraven tega je dal general baron Haynau cesarskim komisarjem v imenu cesarjevimi podučenje: de naj vse postave, ki zadevajo prednost madjarskiga jezika, za poderte razglasijo in v zmislu ustavne deržave sosebno za to skerbe, de se vsaki narodnosti tisto varstvo dodeli, ktere mu je k svojim razvitju potrebno, zlasti de bi vsi niži uradi domači jezik tiste okolice za uradni jezik imeli; vsakimu bodi prosto, v maternim jeziku prošnje in pritožbe vlagati in dolžnost uradov je, v ravno tistim jeziku na-nje odgovarjati; drugi ukazi naj se ljudstvu tudi v maternim jeziku razglasijo. Kdor bi pa temu ukazu ne vbogal, naj se berž iz službe odpravi.

In vendar se derznejo nekteri c. k. komisarji, županijski in mestni uradniki, očitno proti ti zapovedi ravnati; tako p. je neki K. R. se priderznil proti cesarski naredbi zastran Slovenskih Novin te besede izreči: „Dokler bom jez v sr. županii c. k. komisar, ne do-

volim, de bi se tukej brale Slovenske Novine;“ drugi K. je dajal na slovenske prošnje madjarski odgovor; tretji O. podžupan v Nitranski županii izdaja izvirne pisma v madjarskim jeziku; četerti D. zopet se je derznil na svetvavniči v Mijavi vpiti: „Mi smo Ogri, kdor hoče biti Slovak, naj gre na Moravsko ali med Bemake; na Ogerskim ni Slovaka, in ga ne sme nikoli biti. Hurbán hoče neko slovaško deželo, neko slovaško diplomacijo; ali zastojn, madjarska mora biti diplomacia v vseh županiah.“ Nekteri uradi peljejo zemljiške knjige po madjarsko.

Ko tako počenjajo c. k. komisarji v pričojvaške nagle sodbe, kako bodo še le manjši uradniki z prostim ljudstvom ravnali.

Slovaki torej drugači prave enakopravnosti ne bodo dosegli, dokler se od Madjarskiga ne odločijo

Berite Slovenci! in našli bote mnogo podobniga tudi pri vas.

Še tri terdnjave: Komarno, Petrovaradin in Munkač, so v madjarskih rokah.

Orsava, kjer so se bili Bemovi vojaki vterdili je tudi od Avstrijanov poseдена, in dve legii (polska in laška) šte se v Serbio in v notrajno Turčijo podale.

Knez Paskievič se je že nazaj v Varšavo podal, ali za stanovitno, ali le za nekaj časa ni znano. Ruski car Nikolaj je celi armadi povelje dal, maršalu Paskieviču tudi vpričojnega (carja) ravno tisto čast skazati, ktera carju samemu gre. —

Haynau, ki ima zdaj glavni stan v Pešti, se na Dunaj pričakuje.

Kakor „Presse“ piše, se bo prvi oddelek naše armade (šlik) v Debrečini, drugi (Lichtenstein) v Pešto, tretji (Ramberg) v Segedin premestil in od Rusov ostane 30,000 pešcov in 18,000 konjikov pod Rüdigerjem po slovaških županijah.

Ako se Komarnska terdnjava do 4. t. m. (do kteriga primirje terpi) ne poda, bo obležena od generala Nugenta in ruskiga gen. Grabbe-a. V terdnjavi je mende samo 6000 mož; 14.000 se jih je Rusam podalo. —

Teleky in Pulsky, Košutova pooblastenca pri angležkim vladarstvu v Londonu, sta zdaj tudi od svojiga urada odstopila. —

Iz Beligrada 25. Augusta se piše: Kar smo tukej od obnašanja Bema in Dembinskiga zadnji čas slišali, na to kaže, de niso bili namenili Gorgeya posnemati, marveč se terdnovratno braniti. Imeli so še 60,000 mož. Ali beg Košuta z Batjanam, Mesarošem, Semerem na turško, jih je tako preplašil, de so koj druge misli dobili.

Polska in laška legija pod vodstvom Visovskiga in Benickiga ste orožje položile in čez Serbsko proti Vidinu se podale.

Košut s tovarši je bil od Ada Kaleskiga paša sprejet blizo Oršave in je na terdni ladji po Donavi naprej hitel. Ladja je imela turško bandero.

Petrovaradin, kjer komandira danski oficir Holland, je odpravil poslance v Temešvar, de se prepričajo, ali je res Košut pobegnil itd. Poslanci so že nazaj prišli in pričakuje se, de se bo vsaki čas terdnjava podvergla. —

Ptuje dežele.

Nemška. Zlo se govori, de bode nadvojvoda Joan kmalo od svoje centralne nemške oblasti odstopil, in de se boste naše in prusko vladarstvo zastran druge začasne centralne oblasti zedinile.

Laška. General Udino je Rim zapustil. V razglasu, s kterim od Rimljanov slovo vzame, pravi, de je namen prihoda francozkih vojakov bil, Rimljane pred politiško reakcijo obvarvati.

Tudi se govori, de so se francozki vojaki zlo jeli bratiti z meščani.

Nepolitiški del.

Zaboj, Slavoj in Ludek.

(Iz kraljodvorskega rokopisa.)

Slovensko.

(Dalje.)

In minul je dan, minul je drugi,
In ko se za tretjim zatemni noč,
Grede Zaboj v les
In za njim po lesu trume.
Grede Slavoj v les
In za njim po lesu trume,
Vsak je imel vero vojevodu,
Vsak uporno serce kralju,
Vsak za kralja oster meč.
„Oj, Slavoju brate,
„Tjekaj k modrem verhu!
„Verh ta krajine obzre vse,
„Tje namerimo korake!
„Unkraj verha, proti ranem solncu,
„Tam je temen les,
„Tamo roke si podamo;
„Tistod pojdi z lisjim skokom,
„In jaz todi tje pohitim.“
„Oj Zaboju brate,
„Čemu ima se orožje naše
„Še od verha le navzeti serda?
„Koj od tukaj udrimo v kraljeve vrage.“
„Slavoju brate!
„Če potrebi hočes gada,
„Stopi mu na glavo,
„Tam je glava njega.“
In razide lesoma se moživo,
Se razide v pravo v levo;
Tu hiti po Zabojevem vkazu,
Tam po vkazu hrabrega Slavoja
Po globinah lesa k modrem verhu.
In ko peto solnce vzide,
Dasta si presilne roci,
Ino z lisjima očima
Zreta na kraljeve voje.
„Zbrati nama mora Ludek voje
„Voje vse pod eno rano.“
„Oj Ludeče, ti si rob nad robi kralja!
„Reci svojemu trinogu,
„De nam dim njegovo so povelja.“
In razhudil se je Ludek,
Ročno skliče vojsko svojo.
Podnebesje je osvita polno,
Polno bleska je v osvitu solnca
Iz kraljevih vojev bilo.
Vsi noge v korak gotovi
In pesti za meč
Po besedah Ludekovih.
„Oj Slavoju brate!
„Todi spej ti z lisjim skokom,
„Jaz jim pojdem ravno v čelo.“
In udari Zaboj v čelo, kakor toča,
In udari Slavoj v bok njih, kakor toča.
„Brate, ti so nam kručili bogo,
„Ti so nam sekavali drevesa,
„In plašili iz lesov kregolje.
„Zmago bodo dali nam bogovi!“
Oj udari truma z Ludekom
Proti Zaboju iz množnih vragov.
In udari Zaboj z bliskovitim okom
V Ludeka. Dob meri proti dobu jezno
Izrujoč iz tal se. Zaboj skoči
Pred vse trume nad Ludeka.
Ludek mahne s silnim mečem
V ščitu kože tri preseka.
In udari Zaboj s kijem,
Al odskoči urni Ludek,
V drevo kij udari,
In na voj se zverne drevo,
In odšlo jih trideset je k otcem.
Razhudi se Ludek. „Oj ti spaka,
„Ti velika potvora gadov
„Z mečem hij se z manoj!“
In zasučo Ludek meč,
Meč mu derkne po koženem ščitu.
In unameta oba se k ranam,
Z ranami vse stešeta po sebi,
S kervjo okropita vse okoli,
S kervjo okropé ju moži
Okolj nju v preljudi seči zmiraj.

(Konec sledi.)

Oglas.

Blizo u srédi méseca Septembra se bode za 20 kr. srebra dobila u Marburgu pri A. Ferlincu, u Celovcu pri Sigmundu, u Ljublani pri Lerherju, u Terstu pri Živicu, u Celju pri Jeretinu, u Žabnicah (Salfnitz, Post Tarvis) pri izdatelju slédeća nova knjižica:

Izvirno česko.

(Dalje.)

I minu den i minu den vtery,
i po tretiem dni, kehdy se zatemniše noc,
bra se Zábój v les,
lesem za Zabojem zbory;
ibra se Slavoj v les,
lesem za Slavojem zbory.
Však imě vteru k vojevodě,
však srdce úporno králu,
však zbran bystru na král.
„Aj Slavoji bratrě,
tamo k modru vrchu!
vrch ten po všech po krajinach, —
tamo zaměrimy chody!
Ot vrcha k ranněmu sluncu,
tamo les temen;
tamo si podamy ruce.
Nynie ber se tam lisimi skoky,
i jaz tako pojdu tudy.“
„Aj Zábóji bratrě!
čěmu naše bran jmá tepruv
ot vrcha soptati krutost?
Otsavad burmy protiv královym vrahom.“
„Slavoji bratrě!
kdaž hada potrieti chceš.
na hlavu mu najjistěje,
tamo hlava jeho.“
Rozstupi se mustvo lesem,
rozstupi se vpravo vlevo;
tudy taže zábójevym slovem,
onamo slovem prudka Slavoje,
hlubinami lesov k modru vrchu.
I kehdy běše pět slunci,
podtasta si přesilnie ruce,
i pozrěsta lisima zrakoma
na královy voje.
„Sraziti nám drbí Luděk voje,
voje sve pod jednu rano.
Aj Luděče, ty si parob na paroby krále!
Ty rci svěmu ukrutniku,
že dymem jest nám velenie jeho.“
I rozluti se Luděk,
ručiem hlasem svola své voje.
Podnebesie bě plno osvěty,
ot slunce v osvětě plno blska,
z králevyeh vojev.
Hotovi všici nohu v krok,
i ruku v bran Luděkova-dle slova.
„Aj Slavoji bratrě!
tudy spěj lisimi skoky;
jaz pojdu vstriěcu jim v čelo.“
I vyrazi Zábój vpréd jako krupobitie;
i vyrazi Slavoj v bok jako krupobitie;
„Aj bratrě, ti se nam kručichu bohy,
ti se nám káčechu dřeva,
i plašichu krahuje z lesov.
Bozi nám vícestvje dajú!“
Ajta prudkost vyrazi Luděkem
z četnyh vrahov protiv Zábóju.
I vyrazi Zabój horiuciema očima
v Luděk. Mieri zlobivo dub protiv dubu,
zrěti ze všeho lesa. Zábój hna
protiv Luděku nade vse voje.
Luděk uderi silnym mečem,
prětě trie kóže se ščitě.
I uderi Zábój mlatem,
otskoči hbity Luděk.
V dřevo vrazi mlat,
i skoti se dřevo na voj;
i trideset jich otide k otcem.
I zluti se Luděk. „Aj ty zhovadili
ty veliká potvoro hadov,
mečem se potykaj se mnu.“
I mášě Zábój mečem,
kus ščitu vrahú otrazi.
I tasi Ludek meč,
meč se smeče po koženě ščitě.
I zapolesta se oba k ranám,
ranami vse po sobě stesasta,
i vse kolem zbrocesta krviú,
i krviú zbrocechu je mužie
kolkol jejú vezdě v preluděj seči.

(Konec sledi.)

Predpisi

latinsko - in cirilsko - slavenski.
Spisal in na svétlo izdal

Matia Majar.

U Zlatnom Pragu léta 1849; tiskano u
c. k. pridvornej tiskarnici sinov Bogumila
Haaze.

Ta knjižica ima u poprečini (Querformat)
9 predpisov latinsko - in cirilsko - slavenskih

u tem redu, u kterim se učenci morajo pisati učiti. Predgovor ima 16 stran in je posebno zato važen in imeniten, ker se u njem na tenko pové, kako mora učitelj učence pisanja učiti in vaditi, kako pisavno orodje (Schreibmaterialien) po čisto slovenski imenovati, kako govoriti, kadar nekaj razlaga. To je za nas Slovence sadaj rameno, prav potrebno, ker je za mnogoterega učitelja težavno pisavnih stvari razlagati brez slovenske ukoslovne knjižice (Methodenbuch) in ker so pisavno umetalne (technische) besede pri nas se malo navadne. Tudi se u tej knjižici najdejo cirilsko - slavenska pismena tiskavna in pisavna (Cursiv) mala in velika u cirilskim redu; zadnic je še branje na jedne strani s cirilskimi tiskavnimi, na jedne s pisavnimi pismeni.

Imamo sicer že nektere slovenske predpise in jih bodemo še več dobili, pa veselimo se tega, Nemci in drugi narodi jih imajo še več, zakaj bi mi ne smeli več knjižic za jeden predmet (Gegenstand) imeti.

Kdor pri izdatelju naj manje 10 iztisov po frankiranim listu naroči in denarje pošle, dobi iztis po 15 kr. sr. U tej reči se priporočim domorodcam, vlastencam in slovenskim družtvam.

Da se pak more vsaki prepričati, kako je ta knjižica složena in spisana, naj stoji tukaj slédeće iz predgovora.

PREDGOVOR.

1.

Spisovaje tote predpise sem se prizadeval: da bi bili u složnim in uzajemnim duhu spisani, to je, da bi se po njih latina in cirilica približale; zato sem prisposobil latinska pismena s cirilskimi in tudi razna pisanja cirilska med seboj, da bi prikladnejši po tem izbral. Prisposobil sem: Slaveno-Serbskija rukopisnija malija i velikija bukvi; tijaže po Budimskago bukvara pečati; in še jedno abecedo, kakor se najde u knjigi Pavla Solarića: Bukvar slavenski triazbučni, u Mletkah 1812; zatim: Slawisches Alphabetarion u Berlicvejev Illirische Sprachlehre, Agram 1842; potle od A. Stojkovića u Terstu 1849 izdani: Rukopis Srpski, i Ljepopis srpski i Jugoslavjanah latinskim pismenima. Tudi rusko pismo sem prisposobil.

Derzal sem se pak slédećih pravil:

1. Ako imajo nektera pismena po dvé podobi, se mora upotrebovati tista, ktera je jednostavna (einfach), ne prevec zavita ali zamotana.

2. Ako imajo nektera latinsko-slavenska velika pismena po dvé podobi, se mora upotrebovati tista, ktera je malim jednaka ali naj več podobna.

3. Ako imajo nektera cirilska mala pismena po dvé podobi, se mora upotrebovati tista, ktera je latinskim jednaka ali naj več podobna.

4. Ako imajo nektera cirilska velika pismena po dvé podobi, se mora upotrebovati tista, ktera je latinskim ali malim cirilskim jednaka ali naj več podobna.

Teh pravil se deržati je močno koristno; jednostavna pismena se naglje morejo pisati; se ložeje svezjejo u besede; zadnic se jih učenci mnogo ložeje nauče. Ako se podobe malih in velikih, latinskih in cirilskih pismen približujejo, jih učencec že mnogo pisati zna, se popred, kakor se jih je učil; postavim: velika cirilska zna brez učenja vsa, zvonaj četverih.

(Dalje sledi.)

Z m e s.

* V 13. stoletju je Ulrik od Lichtenstein iz Laškega na Česko v ženskim oblačilu kakor mogočna kraljica popotval.

Obdala in spremljala je ga velika, silna truma junaških vitežev in oprodov (Knappen). Krasne zastave so se majale, meči in čelade blisketale, suho zlato se je prelajalo, konji rezgetali, in veselice razlegale.

Svetla truma prijezdari tudi na Korosko. V Podkloštru (Arnoldstein) so se Koroski vitezi zbrali in Ulrika svečavno pričakovali; pridsega so sprejeli in pozdravili v slovenskim jeziku: „Bug vas primi kralva Venus!“ —

* Schlötzer, pri Nemcih sloveče ime, piše: „Kedar sim cerkvene očake itd. iz gerčekga v staroslavjanski jezik prestavljene prebiral, sim ostermel nad njegovim bogastvom, lepoglasjem in krasnostjo;

Homer v te jezik preveden bi moral vse ostale prestave po celej Evropi prekosit.“